GLOBAL SUV TANQISLIGINING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI

Ubaydullayeva Nozima Abbosbek qizi
Namangan davlat universiteti
Email: nozimakhon.04@gmail.com
Orcid: 0009-0000-1479-2780

Annotatsiya. Mazkur maqolada global suv tanqisligining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda suv resurslarining kamayishi qishloq xo'jaligi, sanoat va aholi turmush darajasiga ta'siri nuqtayi nazaridan o'rganilgan. Suv tanqisligining oziq-ovqat xavfsizligi va iqtisodiy barqarorlikka ta'siri tahlil qilinib, suv resurslaridan samarali foydalanishning muhim yo'nalishlari aniqlangan. Tadqiqot natijalari global suv tanqisligi iqtisodiy rivojlanishga jiddiy xavf tug'diruvchi muhim omillardan biri ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: suv tanqisligi, global muammo, iqtisodiy rivojlanish, suv resurslari, oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy barqarorlik.

Аннотация. В данной статье проанализировано влияние глобального дефицита воды на экономическое развитие. В исследовании изучено воздействие сокращения водных ресурсов на сельское хозяйство, промышленность и уровень жизни населения. Проанализировано влияние нехватки воды на продовольственную безопасность и экономическую стабильность, а также определены основные направления эффективного использования водных ресурсов. Результаты исследования показали, что глобальный дефицит воды является одним из важных факторов, создающих серьёзную угрозу экономическому развитию.

Ключевые слова: дефицит воды, глобальная проблема, экономическое развитие, водные ресурсы, продовольственная безопасность, экономическая стабильность.

Annotation. This article analyzes the impact of global water scarcity on economic development. The study examines the effects of declining water resources on agriculture, industry, and the living standards of the population. The impact of water scarcity on food security and economic stability is analyzed, and key directions for the efficient use of water resources are identified. The results of the study show that global water scarcity is one of the major factors posing a serious threat to economic development.

Keywords: water scarcity, global problem, economic development, water resources, food security, economic stability.

Kirish. Bugungi kunda global suv tanqisligi insoniyat oldida turgan eng jiddiy ekologik va iqtisodiy muammolardan biri hisoblanadi. Aholi sonining ortishi, iqlim o‘zgarishi va suv resurslaridan samarasiz foydalanish natijasida dunyoning ko‘plab hududlarida suvga bo‘lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Suv resurslarining cheklanganligi nafaqat ekologik muvozanatga, balki mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga ham bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda.

Suv tanqisligi qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishining kamayishi, oziq-ovqat narxlarining oshishi va sanoat tarmoqlarida ishlab chiqarish xarajatlarining ortishiga olib kelishi mumkin. Natijada iqtisodiy o‘sish sur’atlari sekinlashib, aholi turmush darajasiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, suv resurslariga yuqori darajada bog‘liq bo‘lgan rivojlanayotgan mamlakatlarda mazkur muammo yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, global suv tanqisligining iqtisodiy rivojlanishga ta’sirini o‘rganish va suv resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish muhim ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi. Global suv tanqisligi va uning iqtisodiy rivojlanishga ta’siri ko‘plab xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan o‘rganilgan. Ilmiy adabiyotlarda suv resurslari iqtisodiy rivojlanishning muhim tabiiy omili sifatida baholanib, suv tanqisligining qishloq xo‘jaligi, sanoat va aholi farovonligiga ta’siri keng yoritilgan.

Xorijiy tadqiqotlarda iqlim o‘zgarishi, aholi sonining ko‘payishi va suv resurslariga bo‘lgan talabning ortishi global suv tanqisligining asosiy sabablari sifatida ko‘rsatiladi. Shuningdek, suv tanqisligi oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy barqarorlik va mamlakatlar rivojlanish sur’atlariga ta’sir qiluvchi omil sifatida tahlil qilinadi.

Mahalliy tadqiqotlarda esa suv resurslaridan oqilona foydalanish, suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish va qishloq xo‘jaligida suv samaradorligini oshirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Biroq global suv tanqisligining iqtisodiy rivojlanishga kompleks ta’sirini iqtisodiy jihatdan tahlil qilish masalasi dolzarb bo‘lib qolmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda global suv tanqisligining iqtisodiy rivojlanishga ta’sirini o‘rganish uchun tizimli tahlil, taqqoslash, umumlashtirish va statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini suv resurslari, iqtisodiy rivojlanish va barqaror taraqqiyot bo‘yicha ilmiy qarashlar tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida suv tanqisligining qishloq xo‘jaligi, sanoat, oziq-ovqat xavfsizligi va aholi turmush darajasiga ta’siri o‘rganildi. Shuningdek, suv resurslaridan samarali foydalanishning iqtisodiy ahamiyati tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalarini shakllantirishda global suv tanqisligining iqtisodiy jarayonlarga ta’siri va mavjud muammolarni bartaraf etish yo‘nalishlariga alohida e’tibor qaratildi.

Tahlil va natijalar. Global suv tanqisligi iqtisodiy rivojlanishning barqarorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatuvchi muhim omillardan biridir. FAO ma’lumotlariga ko‘ra, qishloq xo‘jaligi dunyo miqyosidagi chuchuk suv olishning 72 foizini tashkil etadi. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligi hududlarida yashovchi 1,2 milliard kishi jiddiy suv cheklovlariga duch kelmoqda.

Suv resurslarining kamayishi, avvalo, qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Suv yetishmovchiligi hosildorlikning pasayishiga, oziq-ovqat narxlarining oshishiga va qishloq aholisi daromadlarining kamayishiga olib kelishi mumkin. FAO ma’lumotlariga ko‘ra, 2050-yilga kelib qishloq xo‘jaligi oziq-

ovqat, ozuqa va tolaga bo‘lgan ehtiyojni qondirish uchun 2012-yilga nisbatan 50 foiz ko‘proq mahsulot yetishtirishi kerak bo‘ladi. Shu davrda chuchuk suvga bo‘lgan talabning yana 25 foizga oshishi kutilmoqda.

Suv tanqisligining iqtisodiy o‘sishga ta’siri rivojlanayotgan mamlakatlarda yanada kuchli namoyon bo‘lmoqda. Jahon banki tahlillariga ko‘ra, o‘rtacha qurg‘oqchilik past va o‘rta daromadli mamlakatlarda iqtisodiy o‘sishni o‘rtacha 0,39 foiz punktga, kuchli qurg‘oqchilik esa 0,85 foiz punktga kamaytirishi mumkin. Bu holat, ayniqsa, iqtisodiyoti qishloq xo‘jaligiga bog‘liq bo‘lgan mamlakatlarda sezilarli iqtisodiy yo‘qotishlarga sabab bo‘ladi.

Jahon banki ma’lumotlariga ko‘ra, iqlim o‘zgarishi ta’sirida kuchaygan suv tanqisligi ayrim hududlarda 2050-yilgacha yalpi ichki mahsulotning 6 foizigacha yo‘qotilishiga olib kelishi mumkin. Bunday sharoitda suv resurslarini samarali boshqarish, suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish va suvdan foydalanish samaradorligini oshirish iqtisodiy rivojlanishning muhim shartiga aylanadi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, global suv tanqisligi faqat ekologik muammo emas, balki iqtisodiy o‘sish, oziq-ovqat xavfsizligi va aholi farovonligiga ta’sir qiluvchi kompleks muammodir. Shu sababli suv resurslarini boshqarishda iqtisodiy manfaatlar va ekologik barqarorlikni uyg‘unlashtirish zarur.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari global suv tanqisligi iqtisodiy rivojlanishga jiddiy ta’sir ko‘rsatuvchi muhim omil ekanligini ko‘rsatdi. Suv resurslarining kamayishi qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining pasayishi, oziq-ovqat xavfsizligining zaiflashishi va iqtisodiy o‘sish sur’atlarining sekinlashishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, iqtisodiyoti suv resurslariga yuqori darajada bog‘liq bo‘lgan mamlakatlarda ushbu muammo yanada dolzarb hisoblanadi.

Global suv tanqisligi sharoitida suv resurslaridan samarali va oqilona foydalanish iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashning muhim shartidir. Suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish, suv resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish va iqlim o‘zgarishiga moslashish mexanizmlarini rivojlantirish iqtisodiy yo‘qotishlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- suv tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish;
- qishloq xo'jaligida suvdan foydalanish samaradorligini oshirish;
- suv resurslarini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish;
- suvni qayta ishlatish va qayta tiklash tizimlarini rivojlantirish;
- suv tanqisligiga qarshi xalqaro hamkorlikni kuchaytirish;

suv resurslaridan foydalanishda aholining ekologik va iqtisodiy savodxonligini oshirish.

Umuman olganda, global suv tanqisligini bartaraf etish iqtisodiy rivojlanish va barqaror taraqqiyotning muhim shartlaridan biridir. Suv resurslarini samarali boshqarish orqali mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va kelajak avlodlar uchun zarur resurslarni saqlab qolish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UN-Water. Water Scarcity. — 2026. https://www.unwater.org/water-facts/water-scarcity

2. UN-Water. UN World Water Development Report 2024: Water for Prosperity and Peace. — 2024. https://www.unwater.org/publications/un-world-water-development-report-2024

3. UN-Water. Progress on Level of Water Stress – 2024 Update. — 2024. https://www.unwater.org/publications/progress-level-water-stress-2024-update

4. World Bank. Droughts and Deficits: The Global Impacts of Droughts on Economic Growth. — 2023. https://www.worldbank.org/en/news/immersive-story/2023/09/12/droughts-and-deficits-the-global-impacts

5. World Bank. Climate-Driven Water Scarcity Could Hit Economic Growth by Up to 6 Percent in Some Regions. — 2016. https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/05/03/climate-driven-water-scarcity-could-hit-economic-growth-by-up-to-6-percent-in-some-regions-says-world-bank

6. Zaveri E., Damania R., Engle N. Droughts and Deficits: The Global Impact of Droughts on Economic Growth. Policy Research Working Paper No. 10453. — Washington, D.C.: World Bank Group, 2023. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099520405232341146

7. UN-Water. UN World Water Development Report 2025: Mountains and Glaciers – Water Towers. — 2025. https://www.unwater.org/publications/un-world-water-development-report-2025